

Új tudományos központ Szegeden

HOGYAN KEZDŐDÖTT?

1970-ben Erdei Ferenc javaslatára a „Magyarország felfedezése” sorozat szerkesztő bizottsága elfogadta egy kötet tervét, amely a magyar kutatókról; örömeikről, gondjaikról kívánt képet adni. Kétéves gyűjtőmunka után a kérdezettek hűséges tolmácsolóiként igyekeztünk megírni „Kutatómunkások” című könyvünket. A kéziratot 1973-ban adtuk be a kiadónak; azóta folyóiratokban több részlet megjelent belőle.

Az anyaggyűjtés során felkeresett ötven kutatóintézet közül emlékezetes az akkor még félig kész Szegedi Biológiai Központ (SZBK), a Magyar Tudományos Akadémia nagyszerű, új létesítménye. Most négy év elteltével ismét felkerestük a már teljes létszámmal működő Központot, és összehasonlítottuk az akkori álmokat a mai valósággal.

Hiszen azt, hogy korszerű kutatást hazánkban nemcsak Budapesten lehet végezni; a telepítés időszakában — de még ma is — elég sokan kételkedve fogadták. Azt pedig, hogy biológiai kutatásokat mi is képesek lehetünk a világ élvonalával együttműködve és haladva művelni, talán még kevesebben hitték. E szemléleti korlátok túllépéséhez merész álmozozók és gyakorlati megvalósítók kellettek.

Pedig Szeged a biológia terén sem szűkölködött tudományos hagyományokban. Hiszen itt folytatta kiemelkedő munkásságát Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikusunk, és itt alapítottak iskolát Jancsó Miklós, Gelei József, Ivánovics György, Rusznyák István és Bruckner Győző is. Ezért aligha lehet túlértékelni a döntés jelentőségét, mely az ország legnagyobb kutatóintézeteinek egyikét, a Biológiai Központot Szegedre telepítette. Hatalmas, 500 millió Ft-os befektetéssel olyan kutatócentrumot teremtett Szegeden az állam, amely nemcsak nálunk páratlan, de Európaszerte is ritkítja párját. A központ — Straub F. Bruno akadémikus, főigazgató vezetésével — félezer kutatómunkást foglalkoztat, ebből 150 egyetemi végzettségű tudományos kutató. Jelentős szám, kivált ha azt tekintjük, hogy Szegeden már a Biológiai Központ létesítése előtt is elég sok tudós és nagyszámú értelmiségi foglalkozású ember dolgozott. Szeged régóta kulturális központ. De a sok, Pestről ingázó ismerős kutatót és egyetemi oktatót nézve, óhatatlanul Erdei Ferenc figyelmeztetése jár az ember eszébe: „A nagyszámú és rangos összetételű Szeged városi értelmiség még nem föltétlenül kultúratermelő közösség is.”

A Biológiai Központ Szegedre telepítése kezdetben ismét az ingázó értelmiségiek számát növelte. Ők hétfőn, legkésőbb kedden reggel lementek Szegedre, s az intézetben dolgoztak egyfolytában péntek délutánig. S ez jelentékeny idő, mert a Biológiai Központ nem tartozik a munkaidős kutatóintézetek közé. Mint minden rendes tudományos műhely, önkéntes időbeosztás szerinti, de megállás nélküli, non-stop üzem ez is. Hétfőtől péntek délutánig a pesti ingázóknak, akik nem igen tudtak Szegeden máshoz kezdeni, ennyi kutatás talán egy kicsit sok is. S mikor péntek délután a kapu melletti villanyos névtáblán lekattintották nevüknél a jelenlétet jelző kis lámpát, igyekeztek a fejükben is kikapcsolni a kutatómunka kisebb-nagyobb problémáit, akár a szabadságra induló kiskatonák a kaszárnyagondokat. Négy éve úgy vélték még, hogy otthonukká nekik soha nem válik Szeged, otthonossá is alig. S ezen még a lehető legjobb munkakörülményekkel is csak keveset lehetett segíteni; a munka és a pihenés nélkülözhetetlen napi ritmusát igazi otthon nélkül megteremteni nem tudták.

A Biológiai Központ kutatóinak legalább a fele Pestről jött, ezeknek otthont kellett teremteni Szegeden. Az Akadémia először a családos pesti kutatóknak vett Szegeden lakást; a nőtleneknek is ígértek, de ők hosszú évekig ideiglenes szállásokon sánylődtek. A szó szoros értelmében sánylődtek, mert az albérleti uzsora Szegeden sem kisebb mint Pesten, az intézet állatházában elszállásolt kutatók pedig a nyolcvan százalékos páratartalmú trópusi levegőt reájuk zúdító légkondicionáló berendezés alatt kínlódtak hetekig, míg végre nagy nehezen sikerült a drága berendezést kikapcsoltatni.

A lakáshoz jutottak helyzete sem volt egészen könnyű. Először is aki Pestről jött, nehezebben szokta meg e kisebb város másféle hangulatát. A kutató — történeti okok miatt — tipikusan „városi” lény, nem föltétlenül nagyvárosi vagy éppen világvárosi, mert lehet az a város akkorka is, mint akár Cambridge vagy Oxford, ha igazán „város”, azaz gazdag, színes, sok mindenre inspiráló, lelkesítő, ingerdús környezet. Szellemi háttér, élénk intellektuális — és emberi — kapcsolatok és élmények bölcsője. A kutatók — definíciószerűen — nyugtalan és elégedetlen emberek; elégedetlenek önmagukkal, eredményeikkel, de a társaikkal és a környezetükkel is. A nagyváros ezt a nyugtalanságot és elégedetlenséget sokkal könnyebben eltűri. Sokféle nyugtalanságában elvegyül a kutatóké is; egy fárasztó és sikertelen nap csüggedtségét föloldhatja az ember a Nagykörút személytelen forgatagában; vagy beülhet egy hómályos moziba, ahol a „hős” helyette is bosszút áll a gonosz főnökön, vagy sok hasonszórú ismerőse közül mindig kereshet egy hangulatához illőt, akit némi fáradság árán beleheccelhet a közös átkozódásba; vagy egyszerűen fölül egy messzire menő buszra vagy villamosra és kiutazik Budapest egyik külvárosába, ahol még sohase járt, vagy ahol már réges-régen nem járt; leszáll a végállomáson, jár-kál, körülnéz, és úgy érzi magát mint egy messziről jött bölcs, ismeretlen idegen, és megnyugszik a dolgok értelmes értelmetlenségében.

A nagyváros tehát csodálatos lehetőségeket rejt az olyan nyugtalan lelkek számára, amilyenek a kutatók. Hogyan is tudná egy bennszülött szegedi megérteni a szegény pesti panaszait, hogy itt lépten-nyomon ismerősbe ütközik? És hogyan értethetné meg az üzemi ebédlők forgatagához, pletykáihoz, oldott beszélgetéseikhez, váratlan találkozásaihoz és telefonhívásaihoz szokott pesti, hogy valaki itt hazajár ebédelni? Két életstílus, két világ keveredik az SZBK gondosan összeválogatott kutatógárdájában, amely egyaránt válhat termékeny szembesítés és kellemetlen feszültség forrásává. S nemcsak az SZBK, Szeged városa is rengeteget nyerhet vagy veszíthet aszerint, hogy a két lehetőségből melyik realizálódik.

Okozott azonban a leköltözés egy kézzelfoghatóbb ellentétet is pestiek s szegediek között; illetve a lakáshoz jutottak és a Szegeden évek óta lakásra váró SZBK-tagok között. Miért kapott lakást az egyik, s miért nem a másik? Aztán ez az ellentét is feloldódott, amikor mindenki lakáshoz jutott, amikor e téren csak annyi lett a gond, hogy a család változó nagyságával egyetemben ki, mikor költözhet újabb — többnyire nagyobb — lakásba. A lakásgondok itt szerencsére már nem emésztik úgy a kutatókat, mint máshelyt.

Mégjavult — részben az 1974. évi általános kutatói béremelés, részben a szerződéses munkákból származó jövedelmek hatására — a kutatók anyagi-szociális helyzete, jövedelme is. Igaz, hogy Szegeden is csak a szakmai besorolásnak megfelelő bérkategória minimumát kapják a kutatók — akár az MTA többi intézetében —, de ha a lakásprobléma és a feleség vagy férj elhelyezkedése megoldódott, akkor ez már a kisebbik gond.

Az ingázó kutatók száma tehát nagymértékben csökkent, a Pestről jöttek többsége is honossá lett Szegeden, jobban mondva a kutatóközpontban. Az SZBK ugyanis a maga félezer létszámával és a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyével, külön világot alkot Szeged közösségében, amit időnként szemére is vetnek a város vezetői. Pedig rajtuk is múlik, vagy tán elsősorban rajtuk, hogy hány szállal tudják (tanácsstag, PB-tag, népi ülnök, Hazafias Népront, TIT stb.) a város közéletébe, közösségébe vonni a Központ kutatóit. Nemcsak a város szervezetei, de régebbi szellemi központjai, az egyetemek, a Gabonakutató Intézet, a helyi sajtó-

orgánumok is nehezen tudják megszokni és a maguk számára kellően hasznosítani az SZBK kínálta lehetőségeket. De nem támaszkodnak eléggé az egyre gyarapodó itteni tudományos bázisra, eredményekre a hazai kutatóintézetek, az üzemek, vállalatok, sőt a rádió, a televízió és a tudományos ismeretterjesztés fórumai sem. Úgy viszonyulnak hozzá — mondhatnánk tréfásan —, mint az egyszeri család újonnan vásárolt autójához, amiben elgyönyörködnek, amit mindenkinek megmutatnak, amin a legkisebb porszemet is észreveszik, csak amivel még autózni nem mernek indulni.

KIÉ AZ INTÉZET ?

A Szegedi Biológiai Központ építése 1973 végén fejeződött be. A négy, egymáshoz csatlakozó épülettömb fő tömegét a négy intézet (Biofizikai, Biokémiai, Genetikai és Növényélettani Intézet) elhelyezésére szolgáló kilencszintes laboratóriumi épület alkotja, mellette áll a nyolcszintes izotóp laboratórium. Délkeleti végén vannak a műhelyek, üvegházak, északkeleti végén a főbejárati háromszintes épületben a hangversenyek céljára is használt 300 fős előadóterem, az egyre gyarapodó könyvtár, az ebédlő, a konyha és a központi igazgatási-szervezési részleg irodái.

Az SZBK kutatásszervezését a hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján a lehető legkorszerűbben kívánta az MTA kialakítani. Így hozták létre a négy tudományos intézet mellett ötödik egységként a Központi Igazgatást, amelynek alapvető feladata volt és maradt, hogy magas szinten gondoskodjon az intézetek működéséhez szükséges tudományos és szervezési szolgáltatásokról. Ez a részleg intézi a műszer, vegyszer, könyv, folyóirat, kísérleti állat, növény, laboratóriumi alkatrész stb. beszerzését, a hazai és külföldi utaztatásokat, konferenciák szervezését, jelentések írását, statisztikák készítését, a pénzkezelést, a különböző adminisztrációs teendőket stb., ily módon mentesítve, függetlenítve a kutatókat ezektől a látszólag apró-cseprő, ám időigényes mindennapi terhektől. Nincs róla pontos adatunk, de bizonyos, hogy Szegeden az előremutató intézeti munkaszervezés eredményeképpen jóval több időt fordíthatnak effektív kutatómunkára a tudományos dolgozók, mint más hazai kutatóhelyeken.

De a korszerűség mellett mintha a rossz példák is hatnának. A 150 kutatóhoz és 120 laboráns segéderőhöz képest viszonylag nagy a kiszolgáló, adminisztratív szervezési-működtetési részleg létszáma, összesen 235 fő. Időnként konfliktusok adódtak abból is, hogy a Központi Igazgatás itt sem érzékelte elég világosan helyét, szerepét. Nem rögtön látta be, hogy más szervezési-vezetési módszerekre volt szükség az építés, és megint más a normális kutatómunka időszakában. Aztán kemény belső viták során győzöttek meg arról, hogy jobb, ha a projekteket maguk a kutatók irányítják, ha a kutatások koncentrációja tartalmilag és nem adminisztratív módon történik, ha az ügyintéző-szervezési-szolgáltatási részleg profiként végzi a maga dolgát, amiért létrehozták. Igaz, hogy a kutatásszervezést nálunk ma még sem a mérvadó kutatók, de maguk a tudományirányítók sem ismerik el a kutatással egyenrangú tevékenységnek, s ez is közrejátszik az effajta szerepcserék kialakulásában.

Az SZBK, úgy látszik, viszonylag rövid idő alatt túljutott ezen a magyar kutatóbázisban eléggé általános betegségen, s remélhetőleg profiként üzött korszerű kutatásszervezése példa lesz a többi kutatóintézet számára.

1972-es látogatásunkkor a Központi Igazgatás vezetője maga is tisztán látta a gondokat. „A Ház vezetőségének — mondotta — föltett szándéka szakítani a honi tudományos élet erősen hierarchizált rendszerével. Új vezetési formát kell itt nekünk kikísérletezni, rendszert, amely összetartja, kiigazítja és fejleszti önmagát. S ehhez az igény és az ösztönzés csak a kutatóktól jöhet, amint lényegében a Ház jellegét, formáit, szokásait is nekik kell közösen megteremteniük; a vezetés csak a kereteket adhatja. A Ház legnagyobb erejét — foglalta össze a gondok fölsorolását — a nagyszerű fiatalokban látom, akik bőrükön érezték, mit jelent ilyen tudományos hierar-

chiában kutatni, és akik egészen másféle világot akarnak itt megteremteni. Akik tudnak álmodni és lázadni, mernek ellenkezni, és tudnak objektíven mérlegelni pillanatnyi érdekükkel ellentétes szempontokat is, akiknek elég erős a fantáziájuk és a valóságérzékük ahhoz, hogy sohase veszítsék el, a kutatómunkával óhatatlanul velejáró sikertelenség perceiben sem, vállalkozó kedvüket és igényességüket.”

HELYÜNK A VILÁGBAN

A fiatalság, a vállalkozókedv és az igényesség jellemzője az SZBK-nak. Szükség is van erre, hiszen nagy feladatot, az Országos Tárlati Tudományos Kutatási Terv hat országos főiránya közül talán a legfontosabbik gondozását „Az életfolyamatok szabályozásának mechanizmusa” kutatásainak országos koordinálását bízták a Központra. Részben ez, részben pedig az ENSZ fejlesztési programja keretében (UNDP) kötött megállapodás ahhoz is kedvező feltételeket teremtett, hogy az itteni kutató-sokhoz szükséges technikai feltételek megfelelőek legyenek, a kutatók állandó kapcsolatot tartsanak fenn a világ többi biológiai kutatóhelyeivel, sőt ezt a Központ kifejezett feladatává tették. A szerződés keretében létrehozott Nemzetközi Továbbképző Tanfolyamon évente 15 hazai és 15 külföldi kutatót kell — az UNDP támogatás fejében — az SZBK-nak továbbképeznie. A tanfolyam 1973-ban indult, 1974-ben a második tanfolyamra már 67 külföldi és mindössze 10 hazai pályázat érkezett, közülük 17 külföldi és 10 magyar kutatót vettek fel a tanfolyamra. Az UNDP több neves szakértőt is küldött az SZBK tudományos tevékenységének elősegítésére. Mindemelllett a Központ évente körülbelül 50—60 külföldi kutatót és 300 vendéget fogad hosszabb-rövidebb időre. Ezek kétharmada a szocialista országokból érkezik, mivel a legtöbb konkrét kutatási együttműködést a szocialista országok kutatóintézeteivel kötötték. Rövid fennállása óta az SZBK több hazai és nemzetközi konferenciának, tudományos tanácskozásnak is helyet adott.

Az SZBK nemcsak otthont ad az érdeklődő tudós világnak, de kutatóit is küldi világot látni. Elvértve találunk csak olyan tudományos munkatársat, aki ne lett volna egy hónapnál hosszabb tanulmányúton külföldön, s aki ne beszélne legalább egy-két idegen nyelvet. Az SZBK igényességére utal, hogy kutatóinak közel egy-egyede minősített, öt akadémikusunk dolgozik itt — több mint bármely más hazai kutatóintézetben —, és egyre növekszik azok száma, akik már az SZBK-ban elért eredményeikért kapnak tudományos fokozatot, akadémiai díjat, jutalmat. Évente 40—50 tehetséges egyetemi hallgatót képez, patronál a Központ és már innen került ki két fiatal ember a Szegedi Tudományegyetemre, közülük az egyik tanszéki csoportvezetőnek. A tudósítók optimisták. A négy év eredményeiből, fejlődéséből imponáló kép bontakozik ki.

De hogyan látják maguk a kutatók?

KÉT ÓTÓRAI TEA NÉGY ÉV TÁVOLÁBAN

Nagyon nehéz akárcsak bepillantani is egy kutatóintézet mindennapjainak, gondjainak, tudományos és személyi elképzeléseinek világába. A kutatók — gyanútlan kezdőktől a legdörzsöltebb intézetigazgatókig — többnyire erősen fejlett és önállóan gondolkozó egyéniségek, akik közvetlen munkájukon túl mindenről annyira szubjektíven — vagy semmitmondóan — nyilatkoznak, hogy az ember csak csodálkozik, hogyan tudnak annyi ideig viszonylag békésen dolgozni egymás mellett, sőt egymással. S ez a szemléletbeli különbözőség és sokféleség nem esetleges, e nélkül ugyanis elképzelhetetlen az eszmék és ötletek mindenféle tudományos munkához nélkülözhetetlen sarjadása és burjánzása. Az uniformizált kutatás fabatkát sem ér, a változatosság viszont a riporttert keseríti el, legalábbis aki tájékozódni is vágyik,

nemcsak tájékoztatni. Még leginkább a kutatók egymás közti vitái és kötetlen beszélgetései bizonyultak legjobb alkalomnak a tájékozódásra, örömmel fogadtuk hát a Genetikai Intézet ajánlatát: vegyünk részt naponkénti ötórás teájakon, ahol — a hetenként kétszeri szakmának fenntartott délutánon kívül — az égvilágon mindenféléről beszélnek, szakmáról is, ha úgy fordul, de azon túl napi gondjaikról, helyi örömeikről és bánatokról, a genetikai kutatások országos vagy akár világhelyzetéről is, most pedig hajlandók a mi kérdéseinkre is felelni, bármire.

De nemcsak ezért választottuk éppen a Genetikai Intézetet a négy közül. Azért is, mert az experimentális genetikai kutatások helye különleges volt a honi biológiában. A biokémia és a biofizika, de — legalábbis „klasszikus” formájában — a növényélettan is, hosszú hazai múltra tekinthetett vissza, s komoly eredményekre. Az experimentális genetikai alap kutatások azonban teljes mértékben hiányoztak a hazai tudományból. Megteremtésük már a Biológiai Központ tervezésekor is az egyik fő szempont volt. A honi biokémia hatalmas — jórészt épp szegedi — hagyományainak ismeretében nem volt nehéz sejteni, hogy az új Biológiai Központban is rövidesen szép eredmények fognak születni; a növényélettan rangos témája — s gárdája — is úgyszólván változatlanul települt át Budapestről. Azt azonban, hogy sikerül-e viszonylag rövid idő alatt — hisz óriási volt a behoznivaló — Szegeden bázist teremteni a honi kísérletes genetikai kutatásoknak, senki sem tudhatta előre. Még első ottjártunkkor, 1972-ben sem, egy évvel az intézet hivatalos megnyitása után.

Az épületnek akkor még fele sem volt készen, bemenni is a hátsó kiskapun kellett, nem a mai imponáló bejárati csarnokon keresztül. A megnyitott részben is felibe-harmadába készültek el a laborok, akadoztak az ilyen óriási kutatókombinátban nélkülözhetetlen épületgépészeti berendezések. Még minden túlságosan új volt, majdhogynem ideiglenes. S a teára gyülekezők is: csupa fiatal, kezdő kutató, mondhatnánk inkább, hogy diák, akik láthatóan idősebb társuknak, afféle szenioroknak tekintették a negyvenes éveinek elein-közepin járó igazgatójukat. Tán ezért is keletkezhetett a tea „bemelegítésére” szinte azonnal kötetlen, nyílt hangulat, s pattoghattak a panaszok, terítékre kerültek a gondok, tisztán megfogalmazódhattak a vágyak: az a kép, amit az ifjú intézet úgyszólván eszmélése pillanatában a tudományról s benne a saját helyéről megformált. Érdemes belehallgatni az akkori magnótekeresekbe, ha már szinte semmi nem is érvényes az ott elhangzottakból:

— És az is sokat számít, hogy te magad választottad meg a témát. Tehát nem az van, hogy neked adtak blőd témát. Nagyon lényeges!

— De azért vannak nem jó szemmel nézett témák, és vannak futtatott témák. És ha a futtatott témákban dolgozol, te vagy a jövő embere, akkor is, ha nem csinálsz semmit. Ez kétségtelen.

— Nem értem azt, hogy nekem az öt éve végzett munkámért miért kell itt küzdeni! Miért kellett nekem magyarulkodikni, mikor abból doktoráltam, diplomamunkámat ezen a tudományterületen végeztem, ezen tanultam stb. stb. Az intézetünk igazgatója nem volt egy hülye ember, és miért kell nekem megmagyarázni a bizonyítványomat, hogy énnekem ezt ezért meg ezért perspektivikus folytatni!

— Mert a főnök is csak ember és annyit lát, amennyit megmagyarázol neki!

— Nem, az intézet itt elindult egy bizonyos koncepcióval — és ez nem illik bele.

— Meg kell magyarázni! Én se látom például világosan.

— Gyerekek, hogyha egy nagy intézet indul, annak azért kell egy koncepció!

— Na jó, de mi! Nincs koncepciója!

— „Ilyen téma — olvastam a Központról szóló felelős beszámolóban — a biológiai szabályozás, a reguláció: azoknak a mechanizmusoknak a feltárása, amelyek az életet jelentő folyamatokat, az anyagcsere-folyamatokat irányítják.”

— Jaj, csakhogy ebbe minden az égvilágon beleillik!

— Nesze semmi, fogd meg jól!

— Ennek az intézménynek bizonyos alkalmazott orientációjú kutatást kell folytatni.

— Mi az? Konkretizáld!

— Minden, bármilyen...

- Ha már minden, akkor nincs koncepció!
- Dehogyan nincs!
- Mi?
- Alkalmazott orientációjú alap kutatás.
- A tettek például micsoda?
- A mi témánk az, hogy szimbiózis...
- Ja, hát a mi témánk akkor igazán alkalmazott alap kutatás volt, akkor azt miért szüntették meg?
- Mert nem volt csoportra...
- Nem igaz!
- És azért szüntették meg, az a másik dolog, mert a Genetikai Intézet volt az egyetlen ebben a nagy intézetben, amely nem egy vagy két munkacsoporttal, nem egy vagy két témával indult, hanem annyira türelmes volt, hogy bármelyik csoport, amelyik Pestről lejött, folytathatta a maga témáját!
- Tévedsz! A mienket adminisztratív megszüntették!
- Volt itt növénygenetikai csoport búzással, volt növény szövet kultúrák csoport, volt bakteriológiai csoport amilázzal, volt bakteriológiai csoport RNA-regulációval, volt bakteriológiai csoport rhizobiummal, volt bakteriológiai csoport...
- Lényegtelen! De ahol más intézet jött le, akik lehozták a témáikat, ott is azt csinálták, ha kevesebb csoportból tevődött is össze. Ott se volt az, hogy nem folytathatod a témádat!
- Pista, mi az intézet témája, nem feleltél még a kérdésekre!
- Mondom, hogy alap kutatás, amely alkalmazott vonatkozású.
- Ezt mindenre el lehet mondani! Mi az a genetikai koncepció, ami körül dolgozunk! Nincs! Ha meg nincs ilyen, akkor hagyjanak mindenkit úgy dolgozni, ahogy jónak látja.
- Objektív nem lehet, hogy annyi téma legyen! Két vagy három év múlva ki fog derülni, hogy melyik.
- De ki fogja eldönteni! Ki az az okos ember, aki megmondja, melyiket kell folytatni? Csak szubjektív döntés lehet!
- Világos! Ez mindenütt a világon így van!
- Nem egészen! Pesten például reálisan fölmérték, jó, ott is persze nem voltak világraszóló dolgok, és tényleg ment a fággenetikától a populációgenetikáig minden. Mindenre volt egy vagy két ember.
- Ott volt egy elképzelés, hogy a magyar genetikát műveljük. Ilyen tág elképzelés volt. Itt most nincs ilyen elképzelés, hanem...
- Ne haragudj, nem vagy tárgyilagos. Mert szerintem magas szinten dolgozni csak úgy lehet, ha viszonylag kevés témán több ember dolgozik!
- Magas szinten! De akkor tudni kell, mi áll magas szinten! Ha azt mondd, hogy a te témád áll magas szinten, én leszek az első, aki boldogan beállok! De akkor neked kell megmondani, hogy ez az intézet koncepciója! De ezt te se mondd!
- Természetesen nem! Világért sem állítanám!
- Nahát erről van szó! Amíg meg nincs ilyen koncepció, addig szerintem mindenkit hagyni kell dolgozni, ahogy jónak látja!
- De amíg csak két ember vagy egy ember ért valamihez, addig teljesen meddő a dolog, mert nincs fejlődés! Felaprózódik a mezőny!
- De hát ez megint általános magyar jellegzetesség a kutatásban!
- Hát nem, Farkas Gáboréknak például van egy határozott koncepciójuk! Nekünk mi a koncepciónk? És mi a biokémia koncepciója? Semmi! Magyarul mondva. Lehet hogy van, csak én nem tudok róla!
- Ott is egy-egy ember sarjadzással elkülönül és kezd valami mást.
- Ami nem jelenti azt, hogy ez a helyes.
- Az kétségtelen, hogy mindegyikünk hozzászólását az határozza meg, hogy akinek a témája favorizált, az azt hangsúlyozza, hogy milyen helyes, hogy így futtatják a témákat, s amelyik téma nem favorizált...

— Hát persze! Ami nyilvánvalóan abból is fakad, hogy körülbelül egyforma korú, egyforma képzettségű és egyforma képességű emberek kerültek itt össze, és köztük különbséget tenni csak úgy lehet, hogy mesterségesen valakit kiemelünk vagy fölfújunk, vagy lefújunk vagy kidurrantunk, vagy mit tudom én.

— Na és ez nyilvánul meg aztán a mostani beszélgetésben.

— De azzal, hogy ezt mi most így elmondtuk, tulajdonképpen azt demonstráljuk, hogy ebben az intézetben nagyon demokratikus a közszellem!

— Persze! Ezt én is jól látom és nagyon is becsülöm!

— A fiatalok között a légkör nagyon jó! Igenis nagyon jó!

— De azt nem merném állítani, hogy ugyanezt elmondanánk például az igazgatótanácsban!

— Erről van szó! A fiatalok közt jó a légkör.

— Másutt nemcsak az igazgatótanácsokban, de a fiatalok között sem lehet efféle vitákat hallani.

— És ez azért az intézet vezetésétől is függ!

— Hát persze, és itt sok a fiatal, más intézetekben meg már többen nagyobb pozíciókban vannak és jobban be lehet verni a képét valakinek. De jobban is lehet irányítani.

— Vannak már érett tudományos vezetők.

— De hát most tulajdonképpen ti is a heterogenitás ellen beszéltek! Az elébb itt hőzöngtetek, hogy mindenki csinálja szabadon a maga témáját!

— Kétféle lehetőség van. Vagy pattanjon ki valakitől egy nagy ötlet, mint Farkas Gáboréknál a vírusfertőzés biokémiája, s ottan mindenki azt csinálja.

— Ki dönti azt el?

— Maga a téma, a súlyánál fogva!

— Ez csak frázis! Minden témát képvisel valaki, aki eldönti, hogy azt kutassák!

— Ahhoz kell egy olyan fej, aki el tudja dönteni, mint ahogy Farkas Gábornak el lehet hinni, hogy nem hülyeség az a vírusbiokémia!

— És ha odajön egy fiatal ember, aki éppen olyan egyéniség mint Farkas Gábor, és azt mondja, hogy kérem szépen én ezzel nem értek egyet, akkor már ott a második lépés. Mert akkor pedig azt mondja, hogy én nem vagyok hajlandó a maga rabszolgája lenni, hiszen a képességeim épp olyan jók, mint a magáé. És erről van szó! Győzze meg! Hát milyen alapon mondja, hogy ő olyan sokkal jobb?

— Hát ez kétségtelen.

— Elvégre ne haragudj, beszélhetünk mi itt egyáltalában nagyon magas tudományos színvonalról? Amikor akadémikusoktól is csak nagy ritkán fogadnak el nagy nyugati folyóiratokban cikket? Csak a nagy duma megy! Utánanézttem, azt hiszed, hogy nem néztem utána? Azt hiszed, hogy hipp-hopp elfogadják? Kinn a harmincéves ember többet közöl a menő lapokban, mint itt a nagy professzor, hát ne hülyéskedj!

— Mindenki igyekszik kicsit magasabb helyen közölni, mint ahova való az a dolog.

— Igen, és az a folyóirat aztán nem is fogadja el!

— Akkor küldi eggyel lejjebb!

— És végül beáll az egyensúly kisebb-nagyobb ingadozások után!

— Azért te is csak kezedbe veszed a folyóiratokat és egyáltalán már a beküldésnél mérlegeled, hogy hova küldjed! És ez mégis mérce! Mert ha itt egy magyarországi folyóiratba elküldesz egy dolgot, ahhoz a témához gyakorlatilag kompetens bírálót alig kapsz, ha egyáltalán kapsz! De ha egy nemzetközi folyóiratba kiküldöd? Azért már transzfeccióval a világon más is dolgozik! Valószínű, hogy a te pipetta-tartásodra is tud következtetni abból a munkából, tehát ha elfogadja, akkor az már nagy valószínűséggel elfogadható.

— Azt hiszem én, hogy az intézet profiljában most teljesen mindegy, hogy az biokémia, vagy genetika, vagy bármi, tulajdonképpen az egyetlen lényeg, hogy olyan téma legyen, ami a világban lehetőleg most indul és perspektivikus vele kifutni. Szóval egy kicsit ilyen fenn az ernyő nincsen kasnak is lehet mondani, bár tulajdon-

képpen nem teljesen rossz, mert a lényeg az, hogy aki innen indul, annak pillanatokon belül neve legyen. Valami olyan témával foglalkozzék...

— Ahol labdába lehet rúgni!

— Ahol labdába lehet rúgni. De ez egyfelől jó, másfelől nem.

— De erős a mezőny és a verseny! És mi lesz ebből?

— Aranyásás?

— És ez jó?

— Ebből csak kapkodás lesz!

— El lehet így indulni és egyáltalán hasznos így?

— Egynek vagy kettőnek hasznos lesz, a többi pedig nem sokat talál.

— Minden hasonlat sántít, a kutatás és az aranyásás közötti hasonlat itt sántít szerintem, a kutatás nem aranyásás! Nemcsak arról van szó, hogy mindenki saját magának kapar aranyat, azt is természetesen. Hanem egy kutatóintézet van valamiért. Egy genetikai intézet azért van, hogy ott genetikát kutassunk. Szerintem. S nyilván azért fizet az ország érte pénzt, mert szükség van genetikai kutatásra, mikrobiális vonalon, állatvonalon, növényvonalon, humánvonalon, rengeteg felé.

— És az, hogy valami nagyszerűt talál közben az ember, az az arany benne.

— De azt hiszem, nagyon kevesen fogunk aranyat találni.

— Persze. De azért mindenkinek kell dolgozni a tudomány haladásáért, ha nem is talál aranyat!

— Az lett volna ennek a Központnak a létrehozásakor a nyíltan meghirdetett „bioreguláció” cím alatt a valódi célja, hogy minél hamarabb nemzetközi szinten jegyzett eredményeket lehessen fölmutatni?

— Nem, szerintem egyáltalában nem ez volt a célja! Az inkább, hogy ezáltal javítsuk az ország elméleti színvonalát, hogy ezáltal a gyakorlatot is előbb-utóbb föl lehessen emelni.

— Igen, meg az oktatás színvonalát is.

— Ezért is hozták pont ezt a négy intézetet ide, s nem, mit tudom én, a lepke-rendszerintani intézetet vagy a talajbiológiát; pontosan azért, mert ez az a négy terület, ahol az országnak igenis égető hiányosságai és szükségletei vannak. Nemcsak azért, mert ezekben vagyunk elmaradva, hanem azért, mert ehhez fűződnek az országnak alapvető érdekei. Konkrét érdekei. Növényéletlanhoz, genetikához, biokémiához, biofizikához. Nem véletlen, hogy ezeket hozták ide.

— Akkor miért csinálunk mást?

— Hol csinálunk mást?

— Azt hiszem, hogy konkrétan mit csináljunk, azt senki kívülről nem tudja megmondani!

— Mondjuk meg belülről!

— De András, hát ki csinál mást! Árudd már el nekem!

— Például ti Lacikám! Ha már így rákérdeztél.

— Nem igaz!

— Most genetikát csináltok?

— Kérlek szépen, kérdezd meg akkor, hogy mit csinálunk!

— Nahát akkor bocsáss meg, mit csináltok?

— Először is. Lenne egy enzimreguláció, ami kapcsolódna egy másik csoport munkájához, azonkívül májsejtben néznénk szérumalbumin-termelést, ennek a kromoszóna-térképezése megvalósítható lenne, ez genetika?

— A második része, a térképezés!

— Namost Csaba, tedd a szívedre a kezed és mondd meg, amit ti csináltok, az genetika?

— Amit most csinálunk az nem genetika, de abban a percben, ahogy mután-sunk lesz, már genetika is.

— Is!

- Igen, pontosan így van: abban a percben. De szerintem a tiszta genetikának, mint genetika önmagáért, érted úgy, hogy én semmi mást nem csinállok, csak térképezek, csak azért, hogy legyen egy géntérképem, semmi értelme.
- Nemcsak térkép, az csak egyik módszere a genetikának!
- Na igen, de a genetikának rengeteg alapkérdése már annyira megoldott...
- De egy csomó még egyáltalában nem megoldott!
- De annyi sok megoldott, hogy szerintem a genetika manapság már sokkal inkább módszer és sokkal inkább eszköz biológiai alapkérdések megoldására, semmint olyan értelemben cél, ahogyan volt a századfordulótól kezdve addig, amíg meg nem mondták, hogy na ez a gén.
- Teljesen igazad van.
- Namost az, hogy te biológiai alapkérdések felé igyekszel menni, és genetikai módszereket használsz, genetikai a szemléletmódod, ez különböztet meg a biokémikustól! Mert a biokémikus kiszedi és leteszi az asztalra. Te pedig azt mondod, hogy te meg tudod csinálni ugyanazt anélkül, hogy kiszednéd, mert genetikus vagy! És genetikai módszerrel közelíted meg. Tudod?
- Ez tiszta sor.
- Tehát amikor te csak genetikáról beszélsz és azt mondod, hogy csak a genetikának van létjogosultsága; van, van bizonyos esetekben, és nincs más esetekben!
- Na várjál Csaba, a Genetikai Intézetben a genetikának alapvető létjogosultsága van! Ugyanúgy a Biokémiai Intézetben a biokémiának.
- Ebben teljesen igazad van, abban a percben, ahogy az a genetikai munka olyan, ami a genetikát előre fogja vinni.
- És mivel hogy nincs senki, aki megmondja, hogy melyik az, ezért...
- csináljon mindenki amit tud!
- De attól a genetikának még vannak alapvető és meg nem oldott problémái!
- De ember legyen a talpán, aki felvesse!
- Mert olyant már hallottunk, hogy ezt ne csináljátok, mert ez hülyeség, de mit csináljunk?
- Azt neked kell megmondani! Ha nem, akkor baj van!
- Na de hát arra mit válaszoljak, hogy ezt ne csináljam, mert hülyeség?
- Vagy megmagyarázod és elfogadtatod, hogy az valóban helyes irány, vagy pedig meggyőzünk arról, hogy az tényleg hülyeség.
- De nem lehet meggyőzni róla!
- Ha nem tudnak meggyőzni, akkor igazad van.
- Na és akkor mi van? A te viccedhez jutunk vissza, amikor az utcaseprővel mondatják, hogy ő egyszer régen hivatalnok korában hogy beolvasott az igazgatónak! Hűj, karakán fickó! Valamikor ő is ott volt íróasztal mellett, ilyen karakán fickó volt, hogy beolvasott!
- Hát igen, az élet az mindenesetre bonyolult.
- Persze, de én családos ember vagyok, nem tudom ezzel elintézni, hogy az élet bonyolult! És ilyen tréfásan nem tudom elintézni! Főleg! Mert még ha magam állnék, akkor egye meg a fene.
- Itt azt hiszem mégiscsak jobb, hogy mindenki körülbelül azzal foglalkozik, amivel nagyjából akar, és ha azon a területen elér eredményt, akkor jó. Minden esetre olyannal nem foglalkozik, amivel nem akar. Azt hiszem, ez biztos.
- Ez biztos.
- És ez is nagy dolog.
- És ez ezt az intézetet még mindig megkülönbözteti az ország intézeteinek több mint 95 százalékától!
- Ez igaz!
- Na jó, de ez is csak azért, mert ez új intézet! Abban a pillanatban, ahogy kialakulnak a témák és kiemelkednek a jeles kutatók...

*

Azóta kialakultak a témák és kiemelkedtek a jeles kutatók, helyesebben jeles kutatókká váltak mind, akik a négy év előtti vitában szenvedélyesen keresték helyüket az intézetben, a Központban, az országban s a világ tudományában. Majdnem mind megjárták a nagy külföldi kutatóintézeteket, olyik többször is. Amerikától Indiáig gyűjthettek tapasztalatokat; ide is eljöttek a világ minden részéről kutatók és tanulni vágyó diákok. Saját bőrükön érezhették, mit jelent s milyen irtózatosan nehéz betörni a világ tudományos élmezéjébe. Négy év alatt kész kutatókká értek, mások a gondjaik s az elképzeléseik. Nyugodtak, kiegyensúlyozottak. Látszik, biztosak a dolgukban. Megfontoltan, szabatosan, tömören fogalmaznak. Nem vágnak már egymás szavába. Tán el sem igen hiszik, mikor — emlékeztetésül s a beszélgetés megindításaképpen — fölolvassunk nekik a négy év előtti interjúból, hogy azt ők mondták. Nyoma sincsen többé a témák védekező vetélkedésének. A kezdeti hét témacsoport önként, bármiféle kényszer nélkül háromra redukálódott, s mindenki több-kevesebb lelkesedéssel megtalálja benne a helyét, de ma is, akár az induláskor „körülbelül azzal foglalkozik, amivel nagyjából akar”. Megindult persze óhatatlanul a differenciálódás is: vannak, akik szakterületükön már ma nemzetközi tekintélynek örvendenek, s vannak, akiknek kevesebb szerencse és siker jutott osztályrészül. Ez azonban láthatóan nem okoz semmiféle rossz szájízt vagy feszültséget: a tudomány hatalmas nemzetközi vérkeringésében élnek mind; egyenlő jogú s egyenlő esélyeket élvező polgárai a tudósok nagy republikájának. Ma már magától érthető, hogy ez a „mérce”, s mindenki pontosan ismeri — egyénileg is, intézetként is — helyét s lehetőségeit a nagy nemzetközi mezőnyben. A Szegedi Biológiai Központban a tudomány nemzetek fölötti távlatait sejtí meg még a rövid időre betoppánó látogató is, s nem csak és elsősorban nem azért, mert a folyosókon a legkülönbözőbb nemzetiségű kutatókkal találkozunk, hanem mert olyan az itt folyó munka minősége, hogy a világ legrangosabb, legelkényeztetettebb intézetéből érkező szakember is úgyszólván zökkenő nélkül folytathatja kísérleteit, találhat beszélgető s kollaboráló partnereket.

Ebben a gyors fejlődésben kétségkívül része volt annak is, hogy a Biológiai Központ kezdettől intenzíven kapcsolódott az ENSZ világnevelési programjához.

A szakértőrendszer is ilyen szerencsés megoldásnak bizonyult, mert szó szerint „házhoz szállítja” a tudományterület eleven problematikáját s aktuális módszereit, s tanítványi-munkatársi kapcsolatok révén megnyitja a szegedieknek a nagy külföldi műhelyek ajtajait, s — legalábbis részben — a nagy nemzetközi folyóiratokét is, ahol bizony egyre nehezebb akár a legkiválóbb cikkekkel is „spontán” betörni.

A megalakulástól kíséri figyelemmel szakértőként a Központ fejlődését dr. Rollin D. Hotchkiss; gondos kritikai jelentéseiből (melyekért, akárcsak a többi adatkért is, a Tudományos Titkárságnak tartozunk köszönettel) ítélni meg leginkább a kívülálló a Biológiai Központ — elsősorban a Hotchkiss szaktudományához legközelebb álló Genetikai Intézet — teljesítményét. A nitrogénkötő gyökérbaktériumok genetikai vizsgálata is jórészt Hotchkiss tanácsára és közreműködésével indult el 1972-ben; Kondorosi Ádám és munkatársai 1973-ban közöltek a *Nature*-ben egy nagy föltűnést keltő cikket a nitrogénkötő mutánsok szelekciójáról. Később Kondorosi hosszú brightoni tanulmányútjáról új módszereket hazahozva a nitrogénkötő képesség összehasonlító genetikájának s átvihetőségének vizsgálatában ért el igen fontos, új eredményeket, melyek Hotchkiss véleménye szerint „külföldi látogatókat fognak vonzani és kollaborációkat fognak kiváltani a laboratóriumon és az intézeten belül”.

A mikrobiális genetikai más területein is születtek szép szegedi sikerek: részben a részletproblémák vizsgálatában, részben az új kutatások kiindulásául szolgáló új kísérleti lehetőségek megteremtésében. Ilyen például Alföldi Lajos és Fodor Katalin fölfedezése, hogy bakteriális protoplasztok (enzimkezeléssel sejtfaluktól megfosztott, mintegy genetikai lényegükre „egyszerűsített” baktériumok) fúzióra (összeolvadásra) bírhatók, és az ilyen fuzionált — tehát idegen tulajdonságokat magukba olvasztott — protoplasztokból újra teljes baktériumok regenerálhatók. A kísérlet ahhoz hasonlítható, mint mikor az atomfizikusok új eszközökhöz jutottak „mesterséges” atom-

magok létrehozására: vizsgálhatók a „lehetséges” baktériumgenomokat (génkészleteket) eredményező biológiai „magreakciók”. A magasabb rendű állatok s növények valódi maggal bíró — úgynevezett „eukarióta” — sejtjeinek (melyekben a genom a baktériumokkal ellentétben nem egyetlen DNS-molekula, hanem kromoszómákba rendeződik) genetikai vizsgálatában az összeolvadás keresztezés újabban központi kísérleti technikává növekedett; ez a szegedi fölfedezés most kiterjeszti a módszert a valódi mag nélküli, egész génkészletét egyetlen DNS-molekulában hordozó „prokarióta” sejtekre is. Érthető hát az iránta megnyilvánuló nagy érdeklődés és a máris jelentkező külföldi kollaboráció.

A szegediek másik nagy kutatási iránya az állatok és növények testét fölépítő sejtek genetikájának vizsgálata szövettenyésztésben, elsősorban az összeolvadás keresztezés világszerte igen erőteljesen hasznosított technikájával. A mezőny itt rendkívül erős, a legparányibb eredmény is hatalmas kísérleti erőfeszítést követelhet. Tán ezért is emeli ki Alföldi professzor elsősorban ennek a szövetsejtgenetikai iránynak az eredményeit, s éppen csak megemlíti saját mikrobiológiai fölfedezését. Az emlős szomatikus sejtgenetikai csoport kutatói kínai hörcsög-egér hibridsejtekben kimutatták, hogy mindkét típusú kromoszóma tartósan jelen van a keresztezett sejtekben; ügyes — és más területen is valószínűleg sikerrel alkalmazható — technikát találtak annak megállapítására, hogy egy bizonyos enzim termeléséért felelős gén a DNS-újráképződés melyik fázisában legérzékenyebb a mutációt kiváltó hatásokra. A növényi sejtek — egyáltalában nem könnyű — tenyésztésében Dudits Dénes és munkatársai már régebben is szép sikereket értek el, újabban pedig Hadlaczy Gyulának (aki jól jövedelmező agronómusi állását hagyta ott, hogy — sokkal kevesebb fizetéssel — Szegeden kutathasson) állati és növényi sejt keresztezése is sikerült, ami azt bizonyítja, hogy a kromoszóma nagyon-nagyon ősi szerzemény az élet fejlődése során.

A búza és a rozs klasszikus genetikájában is fontos új eredményekre jutott — Hadlaczy Gyulával együtt — Belea Márton, s a növényi sejtgenetika erőteljes fejlődését mutatja az is, hogy az intézet ezen a területen már „terjeszkedésre” is gondolhatott: Maliga Pál csoportjával együtt ma már a Növényélettani Intézetben folytatja méltán nagy föltűnést keltő dohánymutáns vizsgálatait, híven a Központ „szabad költözködési jogot” garantáló elvéhez.

Hosszú, rengeteg kísérleti és elméleti aprómunkát — s nem utolsó sorban kritikai megfontolást — kívánó előkészület után a rovargenetikai munkacsoport most érkezett a termőrefordulás küszöbére, s a bábképződést akadályozó mutánsok izolálásával és genetikai—biokémiai vizsgálatokkal megteremtették a következő évek kutatásainak alapjait. A munkájukat szemlélő külföldi szakértő szavával: „... csoportként egyedülállóak abban az értelemben, hogy kevés hely akad a világon — ha ugyan egyáltalán akad — ahol olyan mértékben megtalálható a kooperatív kutatás hosszútávú lehetősége, mint Szegeden... Igen lényeges, hogy a csoport tagjai folytassák a közös munkát, és a csoportra és egyedeire egyaránt kedvezőtlenül hatna, ha (kivált a legközelebbi 5—10 évben) eluralkodnának az egyéni kutatási célok.”

S amit a jószemű szakértő a rovargenetikai munkacsoportról megállapított, ha tán kisebb mértékben is, de az egész Genetikai Intézetre áll. Meglepően gyors fejlődésüknek és szép sikereiknek egyik titka kétségtől kezdettől tudatosan fejlesztett kooperatív szellemben, az intézetben kialakult-kialakított szabad demokratikus légkörben keresendő. A szegedi Genetikai Intézet e tekintetben Szent-Györgyi professzor korának legszebb szervezési hagyományait elevenítette föl. S az anyagi — és emberi! — befektetés nem volt hiábavaló: az együttes láthatóan nagy eredményekkel kecsegtető, izgalmas kutatási periódus küszöbére érkezett. Amint egyikük — félig tréfásan de korántsem komolytalanul — megfogalmazza: „Innét már akár Nobel-díjas fölfedezés is kikerülhet.” Vagy ahogy — szinte jelszóként — hangoztatják: amit eddig elértek az elfogadható, de távolról sem elég!

Ez a teremtő nyugtalanság a kooperativitás, a kritikai szellem, a feltétlen tolerancia, a minőség szigorú megkövetelése mellett a haladás legfőbb garanciája. Nem-

csak önmagukkal elégedetlenek: elvárják társaiktól is, hogy a szakmai teákon úgy számoljanak be munkájukról, hogy azt a tőlük legtávolabbi területen dolgozó is megérthesse — és bírálhassa! „A kutatás szükségképpen erős differenciálódása miatt — mondják — ma már csak egyetlen kicsi területen elmélyedve remélhet sikereket az ember, de csak az áttekintőkészség megőrzése és fejlesztése óvhatja meg témáját az eljelentéktelenedéstől.”

Ezért is tartják annyira fontosnak, hogy aktívan részt vegyenek a tudomány nagy nemzetközi vérkeringésében. Szó sincs róla, hogy bármilyen külföldi kiküldetést vagy tanulmányutat örömmel elfogadnának: válogatnak s „célzottan” utaznak, és ide is elsősorban munkájuk szempontjából fontos partnereket hívnak meg. Az itt folyó növényi sejtgenetikai kutatás megbecsüléseként nyugtázzák, hogy 1978-ban Szegeden fogják megrendezni a nemzetközi protoplaszt szimpóziumot, s a meghívást a szakterület nagy képviselői egy kivételével mind elfogadták.

A Genetikai és a Növényéletleni Intézet jár talán ma — elsősorban szervezési-vezetési okok miatt — az élen; de a Központ másik két intézete is gyors fejlődés színhelye, s egy kis szerencsével — ami a tudományos munkában sem nélkülözhető — Szeged hamarosan a világ legfontosabb tudományos centrumai közé emelkedhet.

„Hanem azért — jegyzi meg a genetikusok az őket jellemző józansággal — Magyarországon Szeged még mindig »vidék«. Irigyünk persze jócskán akad a felszerelés, a külföldi utak, a hírnév s ki tudja mi miatt, de nézzék csak meg, hányszor nyilatkoznak televízióban, rádióban szegediek a biológia kisebb-nagyobb kérdéseiről, hányszor szerepelünk mi az ismeretterjesztés honi fórumain? S ha véletlenül megmegjelenik egy cikkünk, mennyi levelezés, kompromisszum, kellemetlenség az ára! Majdhogynem könnyebb s főleg gyorsabb közölni a nagy nemzetközi szaklapokban, mint az *Élet és Tudományban!*”

Nézegetjük a Központ közleménylistáját. Imponálóan széles és előkelő nemzetközi folyóiratspektrum bontakozik ki belőle. Ők azonban óvatosságra intenek: gyakran épp a legszebb eredményeiket alig sikerül elhelyezni, olyan erős ma már a verseny és — sajnos — annyira érvényesül mindenütt a személyes ismeretség és összeköttetés hatása. Az Akadémia folyóiratai pedig rendkívülien és feleslegesen lassúak, amíg ott megjelenik valami, addigra könnyen lekörözhetik őket mások. Jelenleg tán épp a publikálás a legsúlyosabb gondjaik egyike; ismeretterjesztéstől tudományos szintig egyaránt.

Akad persze egyéb gond is elég; még mindig lassan érkeznek nélkülözhetetlen vegyszerek, drága műszerek olykor hosszú ideig használhatatlanok műszaki szakértelem híján, a genetikai kutatások országos koordinátlansága és nem mindig kielégítő színvonala Szeged munkáját is fékezi. És — ne kerüljünk a forró kását — bizony nem elég hatékony Szeged város és a Központ „szimbiózisa” sem. És ennek elsősorban nem a Központ, hanem Szeged látja kárát. Sok város azt sem tudná, hogyan kényeztessen egy ilyen hatalmas kutatóüzemet! És Szeged meglegedne azzal, hogy a Központból is akad — egy tanácstagja? Pedig mennyi mindenre használható lenne az itt összegyűlt szellemi potenciál! A felsőoktatásban persze máris érezteti jótékony hatását a Központ, de vajon elegendő mértékben? És hány középiskola hasznosította a biológiatanításban a Központ jelenlétét? Fontos, az egész várost érintő döntésekben hányszor kérték a Központ tanácsát? Gondolt-e rá a városrendezés, hogy a közeli s távolabbi környék ne csak frontálisan legyen méltó a szép épülethez? Az olaj és a nyári ünnepi játékok mellett érzi-e magát Szeged a Biológiai Központ városának is? Nyilván igen, de ennek jeleit is várja az ország; mindennapi és ünnepi jeleit egyaránt. Hisz a döntést, hogy a Központ Szegedre kerüljön, a város érdekében is hozták, mert modern nagyváros egyszerűen életképtelen megfelelő tudományos potenciál nélkül.